

EJUSDEM

IN SANCTAM QUADRAGESIMAM

ORATIO I.

Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐσταθίου, μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, λόγος προεισόδου τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς, διορίζων προσευχὴν ἐμφοβὸν καὶ ἀμνησίκακον.

α'. Ἐναγχος ἐπὶ γλώσσης φέρων, ὦ ἀδελφοί, διδασκαλικῶς περιφράσιν ἀγίαν οὐ θυμοσόφου, ἀλλὰ θεόθεν σετισμένου (καθότι καὶ τῇ ἀβύσσῳ τῆς σοφίας τῷ Θεῷ πέλας εἶναι λαχῶν, ἐκεῖθεν εἶχε τὰς τῆς σοφίας ἐπιβόας), καὶ διατρέθων ἐπ' ἐκκλησίας περὶ τὸ τοιοῦτον καλὸν, καὶ καταρτίζων ἐκεῖθεν τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα, βραχείας ἡμέρας διέλιπον. Τρεῖς γὰρ ἔκτοτε ἦσαν ἐκεῖναι, καὶ προσεπόρισα ὠφελεῖσθαι τι ἐς πλεον ὑμᾶς δι' ἐπενθυμῆσεως ἐκεῖθεν πεπορισμένης, οἷα ἐπεισεύσαντος τῇ λιθαδίῳ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης ἐν ὑστέριῳ καὶ ὑδατίῳ τοιοῦδε γλυκάζοντος. Ἐλέγομεν εὐαγγελικῶς τότε, « πᾶν ξύλον, μὴ ποιῶν καλὸν καρπὸν, ἀξίον τέμνεσθαι, καὶ εἰς πῦρ βάλλεσθαι, καὶ καίεσθαι » καὶ ἐθεωροῦμεν ἐπελευστικῶς δένδρα οὕτω πάσχοντα. Ἦν δὲ ὁ φρικτὸς παραφραστικὸς ἐκεῖνος λόγος, ὡς καὶ εἰς πλάτος διεσκευάζομεν, ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Προδρόμου βροντώμενος, τὸ δὲ ἀνθρώπινον φράσαι, ῥητορευόμενος· παραφράζων αὐτὸς καὶ ἄλλα μὲν τινὰ τῆς παλαιότητας ἀγίας Γραφῆς ἅγια, γρηγορώτερον δὲ καὶ προφητεῖαν φιλοσοφίας Δαυϊτικῆς, ἐν ἧ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς ἐξολοθρευθήσεσθαι μανθάνομεν. Ὁ δὲ παραπεφράσθαι λέγω ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου Βαπτιστοῦ ἐπὶ πλατυσμῷ τε διασαφῶντι, μετὰ καὶ ὕψους διδασκαλίῳ πρέποντος γλαφυρῷ, τίτες τέ εἰσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ, οὗς ὁ θεοπάτωρ Δαυὶδ ἐξολεῖσθαι ἀποφάνεται ὅτι δὴλα, ὅποσοι μὴ καρποφοροῦσι τὰ τῇ Θεῷ πρέποντα, καὶ ποταπὸς ὁ ὄλεθρος, ὃν ὁ Θεοψάλτης ἐμβριμάται αὐτοῖς ἐπ' εἰσυπτρον, πάντως εἰς ἐπαραίτητον, ὑπηνίκα ἐκκοπέντες τοῦ βίου, εἶτα σπαργανωθήσονται πυρὶ εἰς αἰώνιον κατάκαυσιν.

postquam vivorum numero exturbati fuerunt, in ignem projectum iri, ad perpetuam conflagrationem.

β'. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ παραποιῶν ἐν σοφίᾳ νοῦς προδρομενικὸς τὸ καλὸν ἐκεῖνο Δαυϊτικὸν κοιμμάτιον μεταφραστικῶς, ἤδη δὲ καὶ ἀλληγορικῶς (ὡς οὐκ ἂν ἔχοι τις ἀντειπεῖν, τεχνολογῶν εἰς ταύτην τὴν ἐννοίαν), οὐκ ἐπιτηδεύμενος αὐτὸς κοσμικώτερον χυδαίῳ ζήλῳ ῥητορικῷ, ἀλλὰ πολὺ ἀμαθῶς [κρήνης] ἐκείνης ἀπαντηθεῖς, ἀφ' ἧς καὶ ὁ Δαυὶδ ἀρυσάμενος

A *Sancti Patris nostri Eustathii, metropolitani Thessalonicensis, oratio preparatoria in sanctam Quadragesimam, definiens quæ sit precatio tremebunda malique immemor.*

1. Ex quo nuper in ore habui, fratres, interpretationem sanctum qualis doctorem decet, non per se, sed per Deum sapientem, more illius qui, in abyssis sapientiæ prope Deum esse sortitus, inde sapientiæ fluxus excipiebat; et postquam in ecclesia, circa hæc pulchra versatus, vos in fraterno amore composui, pauci dies interfuerunt. Tres enim elapsi sunt, per quos ita me instruxi ut vobis magis quam prius prodessem. Quippe quæ sic meditando antea collegerim, quum in hujusce institutionis quasi pratium deinde induxero, hoc tali

B imbre lætius efficiam. Dicebamus ex Evangelio: « Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, securi excidetur, et in ignem mittetur comburenda ¹, » et contemplantur arbores reputate sic habitas. Erat autem terribilis illa paraphrasis a sanctissimo Præcursore, figurate per amplificationem loquar, intonata, ut vero vulgari sermone utar, prædicata: in qua explicabantur cum alia antiquissima sanclarum Scripturarum loca, tum vividius illa Davidicæ philosophiæ vaticinatio, per quam cognovimus, futurum esse ut omnes e terra peccatores exterminentur. Porro hæc sunt quæ, ut opinor, explicuit ille baptizatorum et summus et princeps, non modo copia perspicua, sed etiam ea sublimitate quæ magistro illustri convenit: primo qui sint ii peccatores, quos proavus Dei David perituros declarat ²; cum sit manifestum eos esse quicumque non fructus ferunt Deo probabiles. Deinde quale sit illud exitium quod sanctus Psalmista minatur, cum (Præcursor peccatoribus ostendat), in speculo prorsus implacabili, ipsos, in ignem projectum iri, ad perpetuam conflagrationem.

2. Ea autem fuit præcursoriæ mentis peritia, cum, sapientiâ duce, pulchrum illum Davidis locum imitaretur, et in aliam dicendi formam, id est in allegoriam verteret, ut grammaticè hanc sententiam dispicienti nulla occurreret reprehensio; non quod susceperit Joannes, vulgari rhetorum zelo percitus, ornatiorē sermonem, sed quod

¹ Matth. iii, 10; vii, 19. ² Psal. cxxvi, 20.

omnino inscius, ex eo fonte sumpserit, e quo David, A eum ipse quoque hausisset, iis mortalibus dedit bibere qui res Dei sitiunt. Quod vero, a novissima oratione, pro virili parte meditando excogitavi, hocce est. Adimplevit Februarius nuper vertens octavam et nonam diem; at vesper, qui hodiernam produxit, celebravit quem nuncupabo vel interpolatum et intercalarem Christi martyrem, vel triumphatorem vi positum regno cælorum, Nicephorum, vel potius virum cui otianti et quasi transeunti salutis thesaurus obviam fuit. Idem quoque exstitit injuriarum memoriæ (μνησικακίας) redargutor, resipiscentiæ vero actuosus magister, et amoris in Deo præcõ clarissimus. Cum enim miserum Sapricium victoriæ auspicem et, ut dicunt, triumphum e communi hoste diabolo relati proclamatorem invenisset, intereaque vidisset coronam victoriæ caput Sapricii supervolitantem (quod vobis notum est qui sanctas historias perlegistis), ipse, eodem momento, propositum a Deo sub oculis Sapricii præmium obtinuit, cum eum prævertisset, ut sit in athletarum certamine, et reliquisset insidiis diaboli delapsam. Mirum tum erat, quanta spiritus malus machinatus esset adversus hunc Sapricium. Qui cum Deo sese amicum professus esset, animamque suam, ex proposito, secundum evangelica dicta, seorsum a tyranno posuisset, diabolus inde hunc, horæ momento, extraxit, retibus iræ pertinacis avulsam. Non præviderat, in locum delapsi, alium successurum Dei martyrem; sed id curabat ne duo egregii viri domestici universi regis fierent, unus quidem pro Deo martyrium passus, alter vero martyrismum præcum hæres.

3. Erunt acutæ mentis viri qui illis hærebunt, C cur Dominus recesserit a Sapricio, quoniam et Sapricius Deo proximum ac devinctum sese tenerat, et Deus nunquam ita se habuit. Non enim hos deserit, ut Davidis verba usurpem, qui ipsum quærent; iis etiam qui ipsum vocant prope astat; quod autem plus est, ac mirum magis, ab iis ipsis, qui eum non quærent, in occursum obvius invenitur. Hanc quæstionem qui suscepisset tali ratione dirimendam haberet. Nempe molestus ille Sapricius mihi vedetur, fratres, consilium adeundi martyrii præ se tulisse fictum atque exterius, non ex intimo toto corde ortum, sed concupiscentius; quapropter non ea mente qua oportebat rem sanctam adortus est; non enim ad amorem Dei duntaxat respiciens, sed vanam intuens gloriam ad certamen martyrii cucurrit; opprobriabatur donec circum se obstrepere inelyta futilis laudis fama, utpote martyr cui nulla inerat comitas, nulla in se confidentialia. Tali captus præmio, (nec enim is erat quem sola veritas pellexisset), ad martyrium vitamque ponendum irruit. Aliud insuper addam: quemadmodum enim vir quidam testimonio alterum hominem prosecutus ut sibi ipsi prosit, non jure ab illo grates repetat, cum ipse beneficii jam habeat prælium, seu manum suam vetita impleverit pecunia, sive aliud

ἔδοτο πίνειν τοῖς μέροσι τοῖς διψῶσι τὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ μετὰ τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην ἐπενεθυμήθη καθὰ ἐφάρμιλλας, τοιούδε ἐστὶ. Παρῆλθε τὴν ὀγδόην καὶ ἐνάτην ὁ τρέχων ἄρτι Φεβρουάριος, καὶ ἡ ταύτην προάγουσα ἑσπέρα ἐπανηγύριζε τὸν εἴτε παρενθέντα καὶ ἐμβόλιμον μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, εἴτε πωρβιαστὴν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν Νικηφόρον, μάλιστα μὲν οὖν τὸν ὡς ἐκ παρόδου καὶ ἀπραγματώτως καὶ ἀνελπιδίως ἐντετυχηκότα σωτηρίῳ θησαυρῶ, τὸν τῆς « μνησικακίας » μὲν ἔλεγγον, τῆς δὲ μετανόιας διδασκαλὸν ἔμπρακτον, καὶ τῆς ἐν Θεῷ ἀγάπης λαμπρὸν κήρυκα ὅς τὸν ἀθλιὸν Σαπρίκιον εὐρηκῶς ὀρμῶντα νίκην, ὃ φασιν, ἀλαλάζει κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου θαίμωνος, καὶ τὸν τῆς νίκης στέφανον θεασάμενος ὑπερπετόμενον τῆς ἐκείνου κεφαλῆς (ὡς οἴδατε καὶ ὑμεῖς, τῆς ἱερᾶς ἱστορίας ἐναλλαζόμενοι), αὐτὸς μὲν ἐκληρονόμησεν αὐθωρὸν τοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς ἐκκειμένου θεοῦ καλλοῦς, προδραμῶν οἶον ὡς ἐν ἀγῶνι ἀθλευτικῶ, ἐκείνον δὲ ἀρῆκε πεπνωκότα καταπατηθῆναι τῷ θαίμονι. Ὅτε καὶ ἦν θαυμάσαι, ἤλικαν ἐδραμοτοῦργησε κατὰ τοῦ Σαπρίκιου ὁ πονηρός. Φίλον γὰρ ἐκείνον προφανέντα τῷ Θεῷ, καὶ τῇ προθέσει τὴν ψυχὴν θέμενον ὑπὲρ τοῦ Δεσπότητος εὐαγγελικῶς, ἀπέσπασεν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ, σχοινίῳ « μνησικακίας » ἀφελκυσάμενος, οὐ προνοησάμενος, ὅτι ἀντάλλαγμα τοῦ προαπωσαμένου ἕτερός ἐστι μάρτυς Θεοῦ ἄλλὰ σπουδῆς θέμενος μὴ δύο καλοὺς ἀνθρώπους σίκειωθῆναι τῷ παμβασίλει, ἓνα μὲν τὸν αὐτῷ μεμαρτυρηκότα, ἕτερον δὲ τὸν τῆς αὐτοῦ κληρονόμον εὐχῆς.

γ'. Καὶ ἔστιν ἐπαπορῆσαι τοὺς εὐμαθεῖς ἐνταῦθα, πῶς τοῦ Σαπρίκιου ἀπέστη ὁ Κύριος, ἐγγίσαντος καὶ προσκολλημένου αὐτῷ, μηδέποτε οὕτω πεποιηκῶς. Ὁ γὰρ ἐγκαταλείπει, Δαυϊτικῶς εἰπεῖν, τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν ὁ καὶ ἐστὶ λαλοῦντων ἐγγὺς παραγινόμενος, τὸ δὲ θαυμασιώτερον, καὶ τοῖς μὴ ζητοῦσιν αὐτὸν εὐρισκόμενος καὶ παριστάμενος εἰς ἀντίληψιν. Ἔλοι δὲ ἂν ὁ τοιαύτην ἀναλαβὼν ἐννοίαν ἐπιλύσασθαι ἰδὲ πῶς τὸ ἄπορον (δοκῶ μοι), ἰὸ ἀδελφοί, τὸν φορτικὸν Σαπρίκιον, ἐπίπλαστον ἐξεπιπολῆς, οὐ μὴν ἐνδόμυχον καὶ ὀλόψυχον, τὴν ἐπὶ τῷ μαρτυρίῳ πρόθεσιν ἐνδείξασθαι, ἀλλὰ μαλακώτερον, καὶ οὕτως οὐ θεόντως ἐπιβαλεῖν ἀγίῳ πράγματι, πρὸς μόνην θεοφιλίας δόξης καὶ δόξης κενῆς λόγῳ τῇ μαρτυρικῇ ἀθλήσει ἐπιδραμεῖν, εἴ πῶς δοξάριόν τι αὐτῷ ἐπιφημισθεῖς περίκλυτον, ὡς εἰν καὶ μάρτυς οὐκ εὐσυνάλλακτος, καὶ δὴ οὕτω οὐ πιστός, δώρου χάριν (οὐ μὴν δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν παραγάγοι ἂν) ἐπιβρίψας εἰς μαρτύριον βιωτικόν. Ὅπου καὶ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι, καθὰ ὁ μεμαρτυρηκῶς που ὑπὲρ ἀνθρώπου, καὶ διαθέμενος ἐκείνον καλῶς, οὐκ ἂν δικαίως χάριτος ὀφλεσθαι ἀπαιτοῖ ἔξ ἐκείνου (ἀπέχει γὰρ ἤδη τὸν μισθὸν τῆς χάριτος, οἷα πλήσας τὴν χεῖρα, ὧν οὐκ ἐχρῆν, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν ἐκθεραπευσάμενος), οὕτως οὐδὲ ὁ Σαπρίκιος, οὐδὲ εἴ τις ἄλλος κατ' ἐκείνον εἰς μαρτυρίαν δράμοι τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ, φθαρτῆς εὐκλείας ἔνεκεν καὶ τοῦ δοξαί φανητισμοῦ

τρόποι θεόμαρτος, καὶ οὕτω μνήμην ἔχειν τιμῆν, **A** συναντίληψιν ἔχει ἂν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ψευδεπίπλαστον· ἀλλὰ ἀπρόσδεκτος ἔσται, ὡς εἰς τόπον τεθειμένους ὑποκριτοῦ, ὅς πάνυ μισεῖται τῷ τῆς ἀληθείας Θεῷ.

quid lucri sibi paraverit; tali modo et Sappricius, et si quis alius secutus divinum ad martyrium procurrat, caducæ gloriæ causa, utque ostentatione quadam Dei martyrem sese professus clarā sibi gloriam quæreret, is divino caruit auxilio, et in numero positus est hypocritarum, quos habet prorsus abominationi Deus omnis veritatis.

δ'. Καὶ οὕτω μὲν ὁ Σαπρίκιος νομίζοιτο ἂν ἀποτρόπαιος εἶναι τῷ Θεῷ, διὰ τὸ μὴ ἐπιτρέπειν ἐκείνῳ εἰς καθαρὰν θυσίαν, ἀλλὰ μεμορφῶσθαι εἰς φάντασμα σκηνωτικώτερον· οὐ γὰρ ἂν ἀφῆκεν ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ καιρῷ σωτηρίας ἀναστῆναι εἰς καρδίαν ὑψηλοῦ ἀνθρώπου αὐτῷ προσκνέχοντος ἀναρῶν· χησάμενον πονηρὸν διαλογισμὸν· ἀλλὰ ἀπέκλεισεν ἂν ἀπ' αὐτοῦ, ὡς μηδὲ ἔξω που θυροκρουστῆν ἔχειν, πᾶσαν πονηρὰν διάνοιαν. Καὶ οὕτως οὐ μόνον οὐκ ἂν ὁ ἀθλητὴς ὑπεξέστη τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου τῷ μεμισημένῳ Νικηφόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐκείνον προσελάβετο συμμάχουρα, καὶ εἰς ποδηγὸν ζωῆς αἰωνίου χρηματίσας ἐδίπλασεν ἂν τὰ καλόν. Εἰκὸς γὰρ, ἤδη δὲ καὶ ἐγγὺς ἀναγκαίου, συλληφθῆναι ὑπὸ τῶν τότε σπεκουλατόρων καὶ τὸν ὄντως φιλόανθρωπον καὶ φιλόλληλον καὶ Θεοῦ ἐπίστροφον, καὶ διὰ τοῦτο φιλάδελφον ἅγιον Νικηφόρον, καὶ ἀπαχθῆναι εἰς τὸ τύραννον στρατήγιον· ὅτε καὶ, σφαγέντος αὐτοῦ ἐξ ἀπώτελίσματος, τῇ καὶ εἰς τοιοῦτον καλὸν ἐτοιμασίᾳ ἐδίπλασεν ἂν πρὸς κερδαλεότητα θεοπρεπῆ, τὸ θεῖον κειμήλιον ὁ Σαπρίκιος, τοῦ Θεοῦ ἀντὶ ἐνὸς ἐκείνου δύο προσενηνεγμένα δεξαμένου τάλαντα πολυτίμητα, καὶ αὐτοῦ τε εἰσελθόντος εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ τὸν Νικηφόρον συνεισαγαγόντος προθυμώτατα.

ε'. Καὶ οὕτω μὲν εἶη ἂν λελύσθαι τὸ προβεβλημένον ἀπὸρημα, ὅμοι δὲ ἐπεισιν ἐνταῦθα διασκοπῆσασθαι, καὶ πηλίκον κακὸν ἢ « μνησικακία » ἐστὶ, καὶ ὁποῖόν τι κατὰ οὐσίαν ὀρίζεται ηροσηκόντως εἶναι αὐτῇ καὶ μοι ἀρέσκει φάναι, ὡς ἢ « μοησικακία » οὐκ ἔστιν ἐπιμονὴ κακίας ἐπὶ ἀπλῶς ἀμόνη τῇ τυχούσῃ, ὃ δὴ καὶ πᾶς θυμὸς ἔχειν ἐθέλει, ὄρεξις ὦν καὶ ἐκεῖνος ἀντιλυπῆσεως, καθά φασιν οἱ πάσαι σοφοί· ἀλλὰ « μνησικακία » ἐκφαίνεται τυγχάνειν μόνιμος θυμὸς, εἴτ' οὖν κότος δαιμόνιος ἐπὶ ὀρέξει, οὐκ οὖν ἀντιλυπῆσεως, ὃ δὴ λέγεται, ἀλλὰ, ὡς φαίνεται, καὶ θανάτου ἀπαραιτήτου, μεθ' ὃν οὐκ ἂν λυπῆσεται ὁ θανών. Ὅποιον δὲ πάθος ἔχων πάντως καὶ ὁ Σαπρίκιος ἐπὶ τῷ ἀγαπητῷ Νικηφόρῳ, καὶ πάντη πάντως ἐξ ἑαυτοῦ κυρώσας ἀποικίσει τὸ φιλάδελφον, ἔοικεν αἰεὶ μὲν ἐφίεσθαι βλάψαι τὸν θεοφιλῆ Νικηφόρον, ὡς καὶ ἐξ ἀνθρώπων αὐτὸν θίσθαι, οὐκ ἔν τῷ λέγειν· « Πότε ἀποθανεῖται καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ; » ἀλλ' ἐν τῷ καὶ μελετᾶν καὶ εὔχεσθαι καὶ καλεσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ προορωμένην, πότε ἂν ἢ εὐρήσει ὀρωρυγμένον βάραθρον, ἐν ᾧ καταρῶνιφας ἀφαντώσει τὸν μισούμενον, καὶ ἄλλως αὐτοχειρῆς θανατηρᾶ ἐπ' αὐτὸν γρήτεται. Καὶ ἂν πάλαι τοιοῦτόν τι πεποίηκεν, εἴπερ ἠδύνατο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ εἶχεν ἰσχὺν, οἷα τοῦ ἐν Θεῷ εἰρηνικοῦ Νικηφόρου εἴτε ἰσχύοντος εἰς πλεόν καὶ ὑπερπετομένου εὐμηχάνως τὰς ἐκείνου παγίδας, ἔπευτε τὸν χόλον ἀποκρου-

et si quis alius secutus divinum ad martyrium procurrat, caducæ gloriæ causa, utque ostentatione quadam Dei martyrem sese professus clarā sibi gloriam quæreret, is divino caruit auxilio, et in numero positus est hypocritarum, quos habet prorsus abominationi Deus omnis veritatis.

4. Supponendum est igitur eo Sappricium Deo odiosum factum esse, quod non se illi obtulerit purum ad sacrificium, sed quamdam induerit theatralem personam. Non enim Deus omisisset ascendere in mentem sublimem sibi que dicatam; errata etiam sententiarum suprascandisset, imo hanc mentem pravis sententiis ita præclusisset, ut ne fores quidem pulsare potuissent. Sic athleta adeo non martyrii coronam Nicophoro cessisset, quem oderat, ut contra eum commartyrem suscepisset, ejusque dux factus ad vitam æternam, suum hoc nomine duplicasset præmium. Par erat ac prope necessarium sanctum Nicophorum hominum vero amantem, alienis consulentem commodis, intentum ad Deum atque fratrum suorum diligentem, a militibus hujusce temporis comprehensum fuisse, atque in prætorium imperatoris deductum. Cum ergo re ipsa mactatus fuerit, si Sappricius quoque ad præmium idem obtinendum paratus fuisset, duplici gemma divinam auxisset thesaurum; namque Deus pro uno illo duo accepisset pretiosissima talenta, cum ipse Sappricius, regnum celorum ingressus, Nicophorum etiam secum cum maximo studio adduxisset.

5. Ita igitur quæstio supra constituta solvi posset. Mihi aulem in mentem venit nunc dispicere quantum sit malum odium pertinax, quæque sit, ex ipsius natura, conveniens ei definitio. Odium istiusmodi non ea est pertinacia quæ ultionem quamlibet modo petit; nam quæcumque ira idem sibi vult, cum sit ira motus animi malum pro malo rependere cupientis, quod veteres philosophi docent. Habetur odium pertinax quædam permanens, nefandusque furor quo exoptamus, non modo id quod dictum est, par pari referendum, sed mortem etiam implacabilem, in qua sola vir defunctus pœnarum finem inveniat. Cum igitur Sappricius talis prorsus animo esset in amabilem Nicophorum atque apud se omnibus modis consilium firmavisset fraternæ caritatis projiciendæ, visus est continuo expertere quidquid pro Nicophoro noxium esset atque etiam velle eum ex hominum numero segregatum: non quod nihil aliud quam diceret: « Quando morietur et peribit nomen ejus? » sed quod et machinaretur exoptatam perniciosam, et animo incenderetur, si forte biantem gurgitem prospexisset quo dejectum inimicum recondere, et cæterum ia esset qui ipse in eum violentas inferret manus; quod jam pridem fecisset, si potuisset. At quoniam non poterat, vel quod Nicophorus, divinæ pacis amans, viribus præstaret, vel quo-

facile prætervolaret ejus laqueos, iram Sapricius in corde reconditam, in scias forsitam omnibus, exercebat. Quamvis ergo præ se feret viri sancti speciem, videreturque, utpote ramus ex arbore surgens, bonum facere fructum, ideoque delectus esset ad offerendum Deo sacrificium edocendamque charitatem, ipse manifestum dedit se esse non marcidum ramum, sed acanthum infelieem.

6. Cum igitur istiusmodi esset Sapricius qui fratrem tantopere odisset, qui vitam ejus quantum odio licebat opprimeret, qui ei saltim insidiaretur, quique etiam Dei ministerio illuderet, quis existimabit Deum in eo habitavisse, nec potius diabolum hunc pro domo habuisse? Profecto quivis homo sanæ mentis, si quod attinet ad hunc Sapricium diligenter perpenderit, ita colliget; ut procul a peccatoribus abest Dei salus, sic abesse et ipsum Deum, quanquam cæterum ubique præsentem. Proinde ratum habeamus nec Deum Sapricium martirium inuentem adjuvisse, nec ejus gratiam ei præluxisse, nec Deo acceptum fuisse Sapricii certamen. Fiebat enim ut qui prope Deum stabant hæc ab ejus ore distincta exciperent: « Hic homo me labris tantum colit, sed cor ejus longe est a me². » Ergo Sapricius, qui uni sibi vivebat, qui unum quidem se, non autem Deum diligebat, ob id ipsum carnale quodvis factus est animalque sensu carens, ne gregarium quidem, sed ipsis pejor gregariis, utpote non mansuefactum; quippe ex quo si cornua miraculo quodam unguesve adunci exivissent, paratus fuisset eos impingere in occurrentem inimicum Nicephorum, quem dilaceraret aut voraret, et, si cum forte solum invenisset, ense stricto morti tradere. Cum autem vidit hunc quem oderat beatum ad bonum finem abduci, et suspexit enses nudatos, voluit, ut eum inde avelleret, propria manu arma ferre adversus illum vero Nicephorum ipse homo abjectissimus, adversus mansuetam atque innocuam ovem ipse ferissimus lupus, adversus virum Deo amicissimum ipse Deo prorsus invisus, adversus diligentissimum fratrum Abelem ipse omnino execrabilis Cainus. Cum autem non posset percussor ipse fieri; ad pessima conversus sic fere Nicephoro imprecatus est: « Hic adeo, dæmon homicidarum, nomine amici tui Sapricii, et etiam exime vita hunc Nicephorum cui cessit palma dilectæ Deo charitalis, ut scias te non esse nocendo imparem, qui in decipiendo princeps sis. » Hinc passus est se quidem servum fieri tyranno qui ipse satanæ inserviebat, Nicephorum autem de duobus triumphantem mitti ad regem universorum, cui compensaret incolam pro deterrimo optinum, pro versuto sincerum, pro fovente odium charitalis amantem, pro perplexo simplicem, pro tenebroso lucentem; fratrem denique qui fraternum nomen adeo non per dolos carperet, ut contra, quam maxime pronus in obsequium patris, maledicos etiam confutaret.

7. Oportuit ergo hunc virum qui seso myrrhinis

πτόμενον ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐλάνθανε τάχα πάντας. Καὶ δοκῶν ἐκ τοῦ προφαινομένου ἱερῆς ἀνθρώπου εἶναι, καὶ εἰς δένδρον ἀνεστάσθαι, κατὰ τὸ « ποιῶν καλὸν » (ὡ γὰρ ὅτι καὶ εἰς οὕτην τῆς Θεῶ ἐγγέγραπτο καὶ ἀγάπης διδάσκαλον) — ὁ δὲ ἐξέφηεν ἑαυτὸν οὐδὲ σαπροφόρον θάμνον, ἀλλὰ δυστυχῆς ἀκάνθιον.

ς'. Τοιοῦτον γοῦν ἀνθρώπων, καὶ οὕτως μισαδέλφω καὶ φονικῶν τὰ ἐς ἐχθρῶν ψυχῆς, καὶ ἐπιβόλη, καὶ καταπαίζοντι κρύφα τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας, τίς ἂν οἴσεται τὸν Θεὸν ἐγκατοιχεῖν, καὶ μὴ δαίμονος οἰκητήριον εἶναι αὐτόν; Ἡ πάντως οὐδεὶς ἐχέφρων ἀλλοῖόν τι περὶ τοῦ τοιοῦτου Σαπρικίου λογιεῖται, πρὸς ἀκρίθειαν διανοούμενος, μακρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν ὡσπερ τὴν τοῦ Θεοῦ σωτηρίαν, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐκείνον εἶναι, εἰ καὶ ἄλλως πανταχοῦ πάρεστι. Διὸ νοητέον, ὡς καὶ, ὅτε τῆς μαρτυρίας ὁ Σαπρίκιος ἐνήρξατο, οὐκ ἦν μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός, οὐδὲ ἡ ἐκείνου χάρις αὐτῷ ἀνέλαμπεν, οὐδὲ ἀπεδέχετο τὸν ἐκείνου ἀγῶνα. Ἦν δὲ τοὺς ἐγγιζοντας τῷ Θεῷ ἀκούειν ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου ἀποκαλυπτικῶς, ὅτι « Ὁ ἀνθρώπος οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρῳ ἀφέστηκεν ἀπ' ἐμοῦ. » Καὶ τοίνυν καταμόνας ἀνθρώπος ὢν ὁ Σαπρίκιος, καὶ φίλαυτος, οὐ μὴν φιλόθεος, καὶ δι' αὐτὸ σὰρξ ἡ τοχοῦσα, καὶ ἀλόγιστον ζῶον καὶ οὐδὲ ἀγελαῖον, χεῖρον δέ τι καὶ τῶν τοιοῦτων διὰ τὸ ἀνήμερον, ἐτοιμίως εἶχεν, εἴπερ κέρασ ἐκφύσει τεραστίως, ἢ γαμψοβαίη τοὺς ὄνυχας, ἐπιθέσθαι παραπесόντι τῷ ἐχθρῷ Νικηφόρῳ καὶ ἐμφῶναι, ὡς διασπαράξει αὐτόν, ἢ καταφαγεῖν, καὶ ξίφος δὲ εἶπου χειρισάμενος ἐρημάζοντα ἐκείνον εὖρη, κατασφαγεῖν. Ὡς δὲ ἀπαγόμενον ἐς ἀγαθὸν τέλος εἶδε τὸν μισούμενον, ἀνέβλεψε δὲ καὶ εἰς ξίφη γυμνά, ἤθελε μὲν ἀρπάξθην ἐκεῖθεν αὐτόχειρ ὀπλοφορῆσαι κατὰ τοῦ φερωνόμεως Νικηφόρου ὁ ἀγεννέστατος, κατὰ τοῦ χειροήθους τὴν ἀκαλίαν κτίλου ὁ μονόλυκος, κατὰ τοῦ φιλαδέλφου Ἄβελ ὁ παμμίσητος Κάιν. Ὅτε δὲ οὐκ εἶχεν αὐθίκτης γενέσθαι αὐτός, τρέπεται τὴν χειρίστην, καὶ ὡς οἶον ἐπαρασάμενος· « Δεῦρο δὴ, ὦ φόνιε δαῖμον, πρὸς τοῦ φίλου Σαπρικίου γενόμενος, ὑπέβλεπε τῷ τῆς θεοφιλοῦς ἀγάπης Νικηφόρον τοῦ ζῆν' ὡς ἂν μάθοι οὐκ ἀδύνατον εἶναι σε κακοποιεῖν, ὡς ψεύδεσθαι τὸν ἀρχέκακον. » Αὐτός μὲν ἀφίεται θεράπων γενέσθαι τυράννου δεδουλωμένου τῷ δαίμονι, τὸν δὲ νικηφορήσαντα κατ' ἀμφοῖν παραπέμπει ἀντάλλαγμα κερδαλίον τῷ πάντων βασιλεῖ, οἰκέτον φάβλου χρηστὸν ἀντίσηκον, ἀλήθειαν ἀντιὸ υποκρίσεως, φιλίας τρόφιμον ἀντὶ θρεπτοῦ τῆ ἐχθρᾶ, ἀπλοῦν ἀντὶ ἐλικτοῦ, φωτεινὸν ἀντὶ σκοτεινοῦ, ἀδελφὸν οὐ μετὰ δόλου λαβόντα εὐλογίαν ἀδελφικὴν, ἀλλὰ πρὸς μεγίστην θεραπείαν πατρὸς καὶ ἀντέλλογον δίκαιον.

ς'. Ἐχρῆν δὲ ἄρα τὸν εἰς μυριψικὴν ὁδὴν πρὸς

² Isa. vi, 5; Matth. xv, 8.

χάριν Θεοῦ σκευάσαντα ἑαυτὸν προσενεχθῆναι: τῷ Θεῷ προτετιμημένον δυσαιοφύρου σακρᾶς προσφουρᾶς, καὶ τὸν μὲν κρυφίνου ἐπὶ οὐκ ἀγαθοῖς ἀπόβλητον διεκπεσεῖν, προτεθῆναι δὲ ἐκείνου τὸν ἐναρτέως ἀκατακάλυπτον. Εἰ δὲ καὶ τὰ μωρὰ τοῦ κήσμου ἐπίλεκτα, ὡς ἐμάθομεν, παρὰ τῷ πανσόφῳ Θεῷ, πῶς μὴ οὐχὶ τὸν φρόνιμον ἐν Χριστῷ ἀνελάβετο αὐτὸς ἐκεῖνος προκεκριμένον τοῦ μωρανθέντος τῷ δαίμονι, ἐπιλεγόμενον αἰεὶ τοὺς οἷα σοφιστῆ τῆς κακίας αὐτῷ προσανέχοντας καὶ προσήκοντας; Ἦὼς δὲ οὐκ ἂν τὸ ἀληθινὸν φῶς ὁ Θεὸς τὸν ἡμεροφαῆ Νικηφόρον προέθετο τοῦ δαιμονίως νυκτέρου καὶ εἰς βαρὺ σκοτόεντος; Ἔδει δὲ πάντως τὸν ἐν τῷ Θεοφορεῖσθαι μὴ ἐνθεάζοντα, ἀλλὰ ἐνεργούμενον τῷ δαίμονι, διεκπεσεῖν τοῦ Θεοῦ, ὅτι μηδὲ ἦν τὸν αὐτὸν καὶ τῷ Θεῷ ἀνακεῖσθαι καὶ τῷ Σατανᾷ, μάλιστα μὲν οὖν φαυλορρέπῳ τὴν ὄλγην πλάστιγγα τοῦ λογισμοῦ πρὸς τῷ δαίμονι κλίναντα· ὅθεν καὶ ἤρπασεν ὁ σπουδαιότατος Νικηφόρος τὸ ἐν χερσὶ τοῦ « μνησικάκου » καλὸν, καὶ οὕτω πλεονεκτήσας ἡγίαστο.

η'. Ἔστι δὲ εἰπεῖν καὶ ὅτι, ὡς ἐν τινι προδοκῇ καθιζήσας, καὶ τὸν ψευδομάρτυρα δοκεύσας, τὴν ἐκείνου ἀγαθὴν ἐμπορίαν οὐκ ἐλήστευσε μὲν, οὐδὲ ἀπεσύλησεν. ἐμφανῶς δὲ παραρρίφεισαν πρὸς τοῦ ἄφρονος ἐκείνου ἐμπορίου, ἀρπαλέως ἐδέξατο ἔρμαιον ἐκεῖνο πολυάλοθον, αὐτοσχέδιον πλουτισμὸν, δι' οὗ βασιλείαν ἔστιν εὐκληρεῖν οὐράνιον, εὐκταῖον συγκύρημα, « δῶρον ἐχθροῦ » ἀναπαλιν τῷ παροιμιακῷ, εὐδωρον καὶ ὠφελήσιμον ἐν τοῖς μάλιστα, οὐ μὴν δὲ σῶμα, οἷα μηδὲ ὀνήσιμον, χάριν εὐχαριν, σωτήριον ἄμυναν, ὡς οὐκ εἶχεν ὁ ἄνους φαυλόμαρτος διακρῖναι· ὁμοίῳ τι ποιῶν ἐν τῷ τὸν ἐχθρὸν ἀμύνεσθαι, ὡσεὶ καὶ ἄνδρα γενναῖον λαγαρούμενον λιμῷ ἐφόρτιζεν ἐδωδίμοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ κατακάμψει σώματος, ἢ καὶ ἄλλως πενόμενον ὠλίβιζεν ἐπαχθίζων χρήμασιν, οἷς βαρυνόμενοι χαίρομεν ἄνθρωποι. Καὶ ἦν τήνικαῦτα τὸν ἅγιον χάριν ὁμολογεῖν τάχα τῇ ἐχθρᾷ, εἰ τοιοῦτον αὐτῷ καλὸν ἐκείνη προεξένησε, καὶ μῖστος τὸ ἐκεῖθεν εἰς Θεὸν αὐτὸν προήγαγε, καὶ ὡς διὰ κλίμακος αὐτοῦ ὑψώθη εἰς τὸν Κύριον· καὶ εἶπεν ἂν οὐχὶ ἑαυτῷ πονῆσαι τὸν ἐπάρατον ἀρητήρα Σαπρίκιον, ἀλλὰ τῷ μὴ δικαίως μισουμένῳ Νικηφόρῳ, καὶ ὡς ἐκείνου κοπιᾶσαντος αὐτὸς εἰς τὸν μισθὸν τοῦ κόπου εἰσελθούσθαι ἐργάτης περὶ ἑνδεκάτην, καὶ τὸ οἰκεῖον λαβὼν ἐντελῶς, καθὰ ἔχρην, μίσθωμα, καὶ τὸ τοῦ φθάσαντος παρεργάσασθαι, καθότι ἐκεῖνος τὸ καλῶς ὑπ' αὐτοῦ φθάσαν ἐργασθῆναι συγχέας κακῶς εὐδοκίμησαι τὸν ὕστεροῦντα καὶ κατ' ἐκεῖνο πεποίηκε, βαστάσαντα τὸ ἐπίλοιπον βᾶρος, καὶ διπλοῦς οὕτω μισθοῦς ἐξαράμενον.

εο successorem adduxerat, ut ille postquam sustulisset reliquum onus, duplam inde mercedem caperet.

θ'. Ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, οἷα γεωργός, ὁ νωθρὸς φυτηκύμος Σαπρίκιος, καὶ ἐρρίζουτο τὸ φυτευθὲν, καὶ ἐξέφυσε φύλλα, καὶ προέφηγε καρπὸν· καὶ αὐτὸς τὸν ὀμφακίαν παρηλλαχῶς ἤδη οὐχ ὑποπερκά-

A odoribus ornaverat ut Deo placeret, evahi ad Deum, at illum posthaberi unde pertinax tabis foetor afflaretur; oportuit alium qui mentem utpote improbam celaverat, decidere, alium qui ut virtutis custos nihil toxerat huic praeponi. Quod si verum est, ut audivimus, eandem quae mundo stultitia est, lectissimam haberi prudentiam Deo sapientissimo, quomodo Deus non cum excepisset qui in Christo sapiebat, aut non praetulisset isti qui desipiebat in daemone, et iis utebatur, qui malitiae impostori sedulo adherabant atque addicti erant? Quomodo hanc veritatis facem interdum lucentem, scilicet Nicephorum, non isti praeposuisse qui diaboli alta sub nocte caligabat? Necesse omnino eum excidere a Deo fuit qui, ut particeps Dei fieret, non per Deum, sed per daemone operabatur. Etenim idem homo non potest esse Dei et Satanae, praesertim si mentis libram ad Satanam dolose inclinet; quapropter optimus Nicephorus, cum rapuisset e manibus invidi Sapricii praemium, atque ita praevaluisset, sanctus evasit.

8. Adde quod Nicephorus in quibusdam quasi insidiis cum consedisset atque inde speculatus esset falsum martyrem, non transeuntis laetas merces praedatus est aut abripuit, sed palam projectas ab islo insano mercatore propere sustulit, uti Mercuriale quoddam ac locupletissimum donum, pecuniam fortuitam pro qua veniret regnum caelorum, thesaurum inventu optabilem, denique munus quod licet ex hoste profectum praeposterum tamen erat iis proverbialibus donis. Nempe vere munus fuit atque imprimis quaesitiosum, non aliquid ex his donis quae non dona sunt, utpote inutilia, sed beneficium vere beneficum, tutela vere tuta, quod insanus ille pseudomartyr discernere nequiverat. Idem fecit ac si virum quemdam generosum, sed exinanitum fame, bonis dapibus oneravisset adeo ut ille ponderi cederet, aut si pauperem ditavisset, praegravando eum pecunia qua homines praegravare gaudemus. Tunc forsitan locus erat sancto gratias agere inimicitiae quae ipsum talibus donis excepisset, quae per invidum Saprictim ad Deum provexisset, ac per quam uti scalam ascendisset usque ad Dominum. Potuisset etiam dicere detestatorem eundem ac detestandum Saprictim non sibi rem gessisse, sed illi quem immerito oderat, Nicephoro; quippe qui subierit in mercedem operis quod Saprictius jam perfecerat, ipse operarius horae undecimae, et suscepit ut reliquum opus ita integrum pretium; quod fieri aliter non poterat. Nam Saprictius, commiscendo quidquid boni egerat famae male partae

9. Vineam plantaverat, agricolarum instar, piger ille viticullor Saprictius. Exierant e surculis radices, folia, fructus, jamque uvae superata cruditate satis erant maturae vindemiatori. At cum

obdormivisset consitor, feræque sylva egressæ eum fugavissent qui vineam custodire debebat, tunc Nicophorus, continuo vigil, iter præoccupavit, et quia renuebat consitor, ipse vindemiatus uvas prolo subjecit, ut par erat, pressitque uvam salutis, exhaustoque pulchro illo Evangelii potu, in regno cœlorum quievit. Alia etiam parabola res figurari possit. Namque iste Sapricius (1), cum admovisset manum aratro, multamque navavisset operam in charitate divina, ut apparebat, posteaque conversus respexisset, jam non fuit ramus insitus regno cœlorum. Initio confessus est Dominum coram hominibus, cum etiam ipse cœlitus adhuc auxiliaretur ut generosum se præstaret in tormentis, sed postea negavit eundem Dominum coram hominibus ejurata fidei Dei charitate. Quapropter negavit eum Dominus coram angelis suis, Nicophorumque tali nomine dignum angelicis ordinibus ascripsit. Episcopatum autem, quum iste adepturus erat seguis in fide infensusque charitati, alter suscepit, per quem episcopum ea nobis afforent propter que eum nos vocavissemus, quos oportet esse misericordes, qui pro diabolico odio divinam rependimus charitatem, « qui male facta benefactis superamus, » qui viperæ iracundiæ immoderatam vim ad rectum redigimus; quoniam Deus concipientem quidem iis præceptis virum cito et audit et aspicit et servat, secus autem se habentem, ut primum prætermittit quandiu non acrius provocatus est, sic citius percussum disperdit, quemadmodum perdidit et istum Sapricium misericordia indignam æternoque odio damnatum. Quo fieret ut qui summus osor fuerat, eodem modo cæset invisus; qui neglecto officio sejunxerat ex amore divino amorem suum, eumque dicaverat dæmoni duci suo, hujusque dæmonie domino satanæ, is turpiter tergum daret, turpiter deinde recoderet, Deamque pro nihilo reputaret.

10. Quamobrem, fratres, magnam, ut par erat, cepi ex his duobus viris admirationem quorum alter mihi videbatur pro Christiana fide mori, alter a charitate desciscere; ille certaminis participes despici, hic vix ingressus viam excipi a Deo; posterior quidem corona redimitus ascendere in excelsa, prior autem devolvi sub inferos, et, quia dilexerat præ morte vitam, mortem sortiri miserabilem, idque jure optimo, quippe qui amore caruisset. Qui autem talis est, nihil est, quod sanctissima Scriptura declarat, etiamsi aliunde magnus virtutibus esse videatur. Utque alimenta sale non condita sunt non edulia, sic vitam cui charitas non immiscetur Deus tantuli facit tantuli odium. Proinde odium pertinax, quod tam alte latet, intrinsecus quidem animam perdit frigidis amplexibus, extrinsecus autem propugnaculum stat perniciosum, sub quo diabolicæ insidiæ struuntur,

ζων, ἦν, ἀλλὰ πέπων ἐπὶ τρυγητῶ. Ἐπεὶ δὲ ὁ φυτευτῆς ἀπενύσταξε, τῶν τοῦ δρυμοῦ θηρίων ἐπιφρονῶν καὶ κατενηνεγμένων εἰς σάρωμα, τὸν ὀφειλέτην φυλακῆς τῆ ἀμπέλι, τότε δὴ ὁ ἐργηγορῶς καὶ Νικηφόρος προδραμῶν ἐτρέψησεν ἐκεῖνον, ὡς οὐκ ἔθελεν ὁ φυτευτῆς, καὶ ληνοβάτης, ὡς ἔπρεπε, καὶ τὸ σωτήριον ἐκπέσας, καὶ πόμα πίων καλὸν εὐαγγελικῶς, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἀνεπαύσατο. Καὶ ἄλλως δὲ παραβαλεῖν τὰ τοῦ πράγματος· ἔθαλεν ὁ σαπρῶνυμος χεῖρα ἐπὶ ἄροτρον, καὶ ἐργάζετο εὖ μάλα κατὰ ἀγάπην Θεοῦ, ὡς προῦφαίνετο· ἀλλὰ στραφεὶς εἰς τὸ ἔμπαλι, οὐ γέγονεν ἐνθετος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁμολόγησεν ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἀρχὴν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅτε καὶ πρὸς αὐτοῦ ἦν ἀναγκαίως ἡ θεοθεν βοήθεια, ὡς ἔχειν φέρειν γενναίως ἐν τῷ βασανίζεσθαι· ἀλλ' ὕστερον τὸν αὐτὸν Κύριον ἀπηνήσατο ἀνθρώπων ἔμπροσθεν ἐν τῷ ἐξομῶσασθαι τὴν ἐκεῖνον φίλην ἀγάπην. Διὸ καὶ ἀπαρησάμενος αὐτὸν ὁ Κύριος ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἐνεγράψατο τὸν φερωνόμως Νικηφόρον τῇ ἀγγελικῇ τάγματι· καὶ ἦν λαχεῖν ἐμελλεν ἐπισκοπῆν ὁ καὶ τὴν πίστιν χαῦνος καὶ τῆς ἀγάπης ἐχθρὸς, ἔλαβεν ἕτερος, ὃς καὶ ἐπισκέπειτο ἡμᾶς ἐφ' οἷς αὐτὸν προκαλούμεθα οἱ ἐλέους δεόμενοι, καὶ τοῦ δαιμονιώδους μίσους τὴν ἐν Κυρίῳ ἀγάπην ἀλλαττόμενοι, καὶ καλῶς διαχειριζόμενοι τὸ καλὸν, καὶ τοῦ ὀφιώδους θυμοῦ τὸ ἄκρατον ἀποτροπιαζόμενοι πρὸς ὀρθότητα· ὡς ὁ Θεὸς μὲν ταχὺ ἐπακούει κατὰ τὸν οὕτω ψάλλοντα, καὶ ἐπισκέπτεται καὶ σώζει, ὁ δὲ ἀπεναντίας προτρέχει μὲν, πρὶν ἢ καὶ ἐνθέρμως προκαλέσεται τις αὐτὸν, τάχιστα δὲ βλάπτειν ἐξαπόλλουσι, καθὰ δὴ καὶ τὸν οὐ λέγω ἐλέους ἄξιον Σαπρῶνυμον, ἀλλὰ τελείου μίσους τιμώμενον· ἵνα ὁ ἐς ἄκρον μισητῆς ὡσαύτως εἴη καὶ μισητὸς, ὃς ἀγάπην, ἣν οὐκ ἐχρῆν, ἀνθελόμενος τῆς ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ, τῷ τυράννῳ μὲν ἡγεμόνι καὶ τῷ αὐτοῦ δεσπόζοντι δαίμονι ἐσπέισατο, κακῶς ὑποστρέψας, ἐνθα καλῶς ἀνεχώρησε. τὸν δὲ Θεὸν ἔθετο παρ' οὐδέν.

Ἰ, Διὸ καὶ ἀντέλαβε τὸ ἐπάξιον θαῦμα πολὺ, ὡς ἀδελφοί, ὅτι δυοῖν τούτοις, τοῦ φαινομένου ὑπεραποθνήσκει τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τοῦ δὲ ἀντεχομένου τῆς ἀγάπης, ὁ μὲν παρειώραται ὁ ἐναγώνιος, ὁ δὲ παροδεύων προσδέδεκται. Καὶ οὗτος μὲν ἐστεφανωμένος ἀναλαμβάνεται ὕψιστος, ἐκεῖνος δὲ κατακυλιεται ὑποταρτάριος, καὶ ζωὴν ὑπὲρ τὸ θανεῖν φιλήσας λαγχάνει θάνατον οἴκτιστον, αἴτιον δὲ πάντως, ὅτι οὐκ εἶχεν ἀγάπην. Ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδὲν ἔστιν, ὡς ἡ ἀγιωτάτη Γραφή ἀποφαίνεται, εἰ καὶ ἄλλως δοκεῖ μέγας εἶναι τὴν ἀρετὴν, ἵνα, ὡς περ ἄλατος μὴ ὄντος ἐξαρτύοντος ἀχραιοῦται τὸ ἔδισμα, οὕτω καὶ βίος ἀπρόσμικτος ἀγάπῃ εἰς μῖσος λογίζεται τῷ Θεῷ. Εἰ τοίνυν οὕτως ἡ βαθεῖα « μνησικακία, » ἡ ὀλεθρία οἰκουρῆς, τὸ ψυχρὸν παραγκάλισμα, ἡ ψυχρόλεθρος ἄμυνα, ὁ δαιμόνιος λόγος ὑποκάθηται, ὑπόυλος ἐνεδρεύουσα, ὡς τότε μάλιστα φόνου μιμνήσκεισθαι, ὅτε ὁ μεμισημένος ἔλθοι ζητῶν

(1) Græce Σαπρῶνυμος, nomen putridum gerens, vel potius e putredine denominatus, ironice.

συμπάθειαν — τίς ἀνάγκη θαρρῆν ἡμᾶς δυσωπεῖν τὸν οὕτω « μνησικακοῦντα, » καὶ μὴ ἡσυχάζειν δεδιότας, μὴ καὶ ἀποθάνοι ὁ ζητῶν ἄρεσιν καὶ συμπάθειαν καὶ συγχώρησιν;

ια'. Εὐλαβητέον οὖν, καὶ οὕτως ἐκτέον τὸν μισοῦντα, καὶ μενετέον ἐν συστολῇ χειρῶν καὶ κατακάμφει σώματος, καὶ ἡσυχαστέον, καὶ εἰς μόνον τὸν τῆς ἀγάπης Θεὸν ἐλπιστέον, καὶ οὕτως ἄνωθεν ἐλκυστέον τὸν φίλιον, καὶ ἄλλως δὲ τὸ αὐτὸ ἐπεξεργασασθαι τὴν τελειωτέραν σαφήνειαν. Τίς ἂν ἀνδρὶ φθάσαντι ἐμβαθύναι εἰς μῖσος καὶ ἐμπλατύνεσθαι τὴν ἔχθραν, εἴτα φαινομένῳ μεταμέλεισθαι, πιστεύοι ἂν σπείσασθαι, καὶ μὴ καιροφυλακήσειν εἰς ἄμεινον δραστηρίην; Οὐ γὰρ ἔστιν αὐτόθεν εἰδέναι ἡμᾶς γε τοῦτο πρὸς ἀκρίθειαν, μὴ αὐτοῦ Θεοῦ πληροφορησαντος ἀποκάλυψιν, ἔνθα ὁ μεμισηκῶς οὐ μόνον παραδείσου, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ αὐτοῦ ἐθέλει ἐκὼν ὑπεκστῆναι, εἰ μόνον ἐξισχύσει βλάβειν τὸν μισούμενον. Ὅτε καὶ πῶς ἂν τὸν οὕτω τοῦ μίσους ἄνθρωπον πιστεύσοι τις φίλον προστιέναι, καὶ μὴ ἐπέρχεσθαι ὡς ἐπίθουλον;

ιβ'. Μιμοῦμαι, ὦ φίλοι, πρὸς τινος, ὃν ὑποθέτεον εἶναι Σαπρίκιον. Φανερώς ἐθέλω φιλιώσασθαι· τρέχω πρὸς αὐτὸν ἐγὼ Νικηφόρος ὡς ἐν ὑποθέσει γουναῦμαι εἰς γνησιότητα φιλικὴν ἐγγραφήναι. Ὁ δὲ ἴσως οὐ μόνον οὐ προσήσεται, ἀλλὰ καὶ, εἴ που παρευρηθεῖη λίθος, ἢ ξύλον, ἀρπάξει κατ' ἐμοῦ τὸ παρευρημένον· παραδαλεῖ δὲ καὶ ξίφεσιν, εἴ τινες παρατύχοισιν οὕτω θανούντες. Πῶς οὖν οὐκ εὐλαβήσομαι; πῶς οὐ φοβήσομαι; πόθεν μοι θάρρος ἔσται προσμίξαι τῷ Σαπρίκιῳ εἰς ὁμιλίαν, ὅτι μὴ διὰ μόνου τοῦ Θεοῦ, ὠθήσαντός με, ὡς ἐκεῖνος οἶδε καὶ τὰ τοιαῦτα οἰκονομεῖν; Οὐκοῦν, εἴ τις ὀρθῶς φρονεῖν θεοθεν ἔλαχεν, ὀκνήσει ἂν προδραμεῖν καὶ ἀρπάσαι τὸν ἱκέσιον, καὶ ἐκμειλίξασθαι τὸν πεφηνότα ἔχθρὸν, οὐ κατὰ συγκυρίαν ἀπλῶς, ἀλλὰ μελέτην ἐνδόμουχον, καὶ αὐτὴν ἔμπρακτον, καὶ γε ὀλεθρίαν, εἴ μὴ τὴν ἀκμήν τοῦ ἀχμάσαντος ἡμιδλυνεν ὁ Θεός.

ιγ'. Δέον τοίνυν, εἴ τις ἐχθρῷ τοιοῦτῳ περιπέσοι, ἀναποδίξειν, εἴ που αὐτῷ περιτύχη, καὶ πρόμναν, ὡς οὕτως εἶπεῖν, κρούεσθαι, καὶ ἀνακωχεύειν ἐν τῷ εὐλαβεῖσθαι, μὴ καὶ, λιμένα δοκῶν εὐρεῖν, προσαρχθῆσεται ῥαχία εἰς ἀπώλειαν· καὶ οὐκ ἂν εἴη μεμπτέος, οἴμαι, ὁ τοιοῦτος, οὐδὲ πτοιαλέος εἰς ἀνένδεκτον, εἴπερ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν βαρύτερον ἐχθρὸν προσιόντα βλέπων, καὶ ἀβασανίστως λαλοῦντα καταλλακτικόν, παρέλθοι ἀναστελλόμενος, Πόθεν γὰρ δυνήσεται θαρρῶν καὶ, ὡς μὴ δυσελπιστεῖν, ἦκειν ἐκεῖνον ἐπὶ σπονδῇ, οὐ μὴν ἐπὶ σπουδῇ, μεγάλου κακοῦ; Καὶ ἔστι τὸ πρᾶγμα οἰκάσαι οὕτως· φοβερὸς ὁ λέων ἐξάπαντος, ὅθεν καὶ προσελθεῖν ἐκεῖνον πάντοτε ἀθαρσῆς, εἰ καὶ ἀλύσει κατακλειόμενος περιδέδεται· καὶ ἐπερχόμενον δὲ ἰδὼν φύνοι ἂν τις ἐς τάχος, εἰ μὴ τοὺς πόδας ἀποκωλύει τὸ δέος. Ὅμοιῳ δὲ λόγῳ φευκτέα καὶ ἡ βαθύρριζος ἔχθρα, καὶ ὁ κατ' αὐτὴν λεοντώδης ἐχθρός. Ἔχει τοίνυν

A ubi invidus clam insidens tum maxime de nec cogitat, cum inimicus venit quæsitum concordiam Quam igitur necesse nobis est studiosè eniti ut pertinaces in odio sectamur, utque nunquam timere desinamus, ne is moriatur, qui veniam, concordiam consortiumque postulat!

11. Isto modo oportet nos hominem invidum cavere atque deserere, et perseverare in conscriendis manibus, in sectendis genibus, in quietà vita, ita ut speremus uno in Deo charitatis, utque amicum e sublimi asciscamus, talique ratione et aliis similibus æternam lucem comparemus. Præterea quis audebit redire in gratiam cum homine qui postquam alte odium lateque iras exercuerit, resipiscere videtur? qui contra non suspectam habebit vitam in melius, sed ad breve mutata? Nec est enim ut per nos explore sciamus, antequam Deus detecta re certiores nos fecerit, num invidus sese ex paradiso, imo ex Deo jam segregatum malit, dummodo liceat nocere ei quem exseratur. Qua ergo via quis poterit hominem odio tam proclivem ut amicum adire, nec potius caute convenire ut insidias molientem?

12. Prono me, amici, coram homine quem fingemus esse Sapricium. Volo plane in ejus amicitiam recipi. Accurro ad eum ego, ut posuimus, Nicephorus. Genua amplector ut fideles inter amicos me conscribat. Is autem forsitan adeo non delectabitur ut contra seu lapidem, seu lignum, seu quidquid invenerit adversus me arripiat. Imo ense aggredietur, si cui ita mori in promptu fuerit. Quomodo igitur non caveam? cur non timeam? unde audeam inire cum Sapricio societatem, nisi impulsu a solo Deo, ut ipse Nicephorus, id peragendum susceperim? Ergo quicumque a Deo sanam accepit mentem non id committet ut prior occupet aut præcipiat aut mansuefaciat professum de genere hoc inimicum; nec ejus occursum solum cavebit, sed occulta etiam incepta, quæ non irrita, imo et lethalia, Deo non obtundente aciem, esse possent.

13. Oportet, si quis in talem inimicum incidit, pedem referat, si data sit copia, navemque, ut ita dicam, retro agat, condatque celeriter in statione prudentiæ, ne forte, si excessaverit in inveniundo portu, a tergo cadatur usque ad necem. Nec locus esset, credo, cur talis vir culpetur; nulla est enim timiditas ineluctabilia detrectanti. Jure igitur homo nosset, si gravissimum hunc inimicum prospexerit ad se venientem et inconsulto de concordialoquentem conversus in fugam ab eo declinabit. Unde enim poterit salis confidenti esse animo ut speret inimicum accedere ad conciliationem, non properare ad magnum facinus? Re similitudino adumbrabo. Terribilis est leo cum occurrit. Ut vero nulla opus esset audacia si quis eum in carcere cohibitum et calenis constrictum conveniret, sic [liberatum] et occurrentem quivis quam cillissime fugeret, modo non pedes pavore constite-

rint. Simili modo fugiendum est odium altis radicibus hærens, fugiendusque inimicus per istud odium leoni similis. Pedem nudum in ignes sano proferret, qui se tali sociaret inimico, amicitiam cum eo secundum justitiam conciliaturus. Oportet eum fugiat occurrentem quasi ad oscula, non secus ac si ante pedes ignis accenderetur. Quod enim ad perturbationes mentis attinet, qui ad ea pericula incautus ruit quæ postea expertus reformidat, idem facit ac si non videret quod ante pedes.

14. Necesse est ergo, ut apparet ex his quæ nuper diximus, orare ne quis prior vos odio pertinaci occupet. Sin autem in tales miseras incidetis, demittite caput, atque ex illa communi malorum abisso, clam invocate Deum; tum genibus provoluti extendite ad eum manus; denique caveate ne qui prior læserit, iram occasione data expleat, si vobis obvius fuerit. Quapropter colligendum est ex iis quæ antea consideravimus, remota odiorum scandala compositamque pacem summum esse ac supremum bonum omnibus hominibus, et imprimis Christianis, a quibus Deus neque donum neque aliud quidquam accipit nisi charitatem colant; tum cunctis iis quæ ad vitam spectant.

15. Quod si quis, postquam perseveraverit in odio, et lacessiverit et terruerit et nocuerit, et nullum plane amicitie indicium præ se tulerit, postea nuntiatur se composuisse in amicum fidelem qui pacem promoveat et pacificum se dextere simulet; sed cavendum est ne cum tali homine amica societas incatur, donec fidem in se fecerit, ponens in medio pignus idoneum, per quod alter cum altero conjungatur, ac duo sejuncti viri in unionem sancti Spiritus ingrediantur. Aliter jure timendum sit ne importuno in congressu, qui amicitiam respicientis more precatur, detrimentum contra ferat, quod minime patienti salubro futurum esset.

16. Idem prorsus is reformidabit qui ad inimicum revertitur non plane simplicem, sed plus æquo acerbum. Quo enim satisdato certior sit qui, auctore Deo, tuam repetit studiosus quam projecerat amicitiam, fore ut ipse conveniat inimicum cito placabilem, qui resipiscentem amicum amplectatur et osculetur, non occidat et devoret misere trucidatum? Contigit in exemplo supra laudato ut qui reditum in amicitiam quæsiisset martyrio salvaretur, quique redeuntem aversatus esset per Salaniam periret. Atque semper eodem modo se res habet, nec oportet confidere nos ita delapsos ita salvatum iri. Namque illud perraro evenit, nec alibi tale quidquam reperitur. Omitto dicere id naturaliter ac vulgo fieri ut ambo una delapsi una pereant, qua ex re majus demon gaudium suscipiat.

17. Cavendum est igitur in re tali et quam maxime attendendum. Multi enim mala machinantur, scilicet ii quorum ad nutum res non coeunt, de quibus dictum est: « Non est ut dormiant nisi

A ἐπίστως ποιῆσαι ὡσπερ, πυρὶ προσᾶραι πόδα γυμνόν· οὕτω καὶ τοιοῦτῳ ἐχθρῷ προσμίξαι εἰς πραγματικὴν φιλίας τῆς πρὸς ὀρθότητα, καὶ προσερχόμενον δὲ ὡς ἀγαπήσαι φεύγειν ὡσεὶ καὶ πῦρ, ὃ φλέγει τὰ ἐν ποσίν. Ὅμοιον γάρ, τὰ γε εἰς ψυχῆς τάραχον, ἐπιτρέχειν τε ἀφυλάκτως πράγματι, ὃ μετὰ πείραν προσούμεθα, καὶ βλέπειν ἐκεῖνο προφθάνον εἰς ἡμᾶς.

ιδ'. Χρὴ οὖν εὔχεσθαι, ὡς ἔοικεν ἐν τοῖς ἄρτι, μὴ εὐρέσθαι ὑμῖν ἀρχὴν πεισματικοῦ μίσους· εἰ δέ τις ἐμπέσῃ κακῷ τοιοῦτῳ, ἀλλὰ τότε κατακλῦπτεσθαι καὶ ἡσυχῇ κατακλᾶσθαι, προσπίπτοντα τῷ κοινῷ βυθῷ, Θεῷ, καὶ γουνούμενον συτέλλεσθαι, καὶ ὑποπτύειν τὸν κατάρξαντα, μήποτε καιρὸν εὐρηκῶς ἀποπλήσῃ τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐν τῷ συντυχεῖν ὑπὸ τούτῳ τῷ μισουμένῳ. Καὶ τοίνυν ποριστέον ἐκ τῶν ἄρτι ἐπεσκεμμένων, ὅτι περιαιρεῖν μὲν σκάνδαλα ἐχθροποιῶν, καὶ πραγματεύεσθαι εἰρήνην ἄριστόν ἐστι πάντῃ καὶ πάντως ἀνθρώποις, μὴ ὅτι γε Χριστιανοῖς, ὧν οὔτε δῶρα δέχεται ὁ Θεός, οὔτε προσένεξιν ἑτεροῖαν, εἰ μὴ οὕτως ἀγαπητικῶς ποιῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἅπασιν τοῖς ἐν βίῳ.

ιε'. Ὅτε δὲ τις πρὸς ἔνστασιν μεμισηκῶς καὶ ἐπεξεληθὼν καὶ ἐκφοβήσας καὶ βλάβας καὶ μηδέν τι μηδὲ ὀλως ἐνδειξάμενος ἀγάπης τεκμήριον, εἴτα εἰκονίζειν ἐπαγγέλλεται φίλον ἀκριβῆ, προκεντῶν εἰρηναῖά τινα καὶ σκιαγραφῶν δεξιῶς, ἀλλ' ἐκεῖνον τῷ ἀνθρώπῳ εὐλαβητέον εἰς ταυτὸν ὁμιλίας ἐλθεῖν φιλικῆς, ἕως ἂν τεκμηριώσῃται κύλλαν ἐν τῷ μέσῳ τιθεῖσθαι ἀξιόλογον, δι' ἧς ἀλλήλοις προσκαλληθῶσονται, καὶ εἰς πνευματικὴν οὐ διεστῶτες ἔλθωσιν ἔνωσιν. Δεός γάρ οὐκ ἀνέλλογον, μὴ ποτε τῇ ἀκαίρῳ συναλεύσει ὁ προσεληθὼν βλάβῃ μεθόδῳ ὑπόβλῃ τὸν ἄνδρα, οὗ τὴν φιλίαν ζητεῖ ἀνακαμπικῶς, καὶ ἡ βλάβη ἐστὶ εἰς οὐδὲν ὄγμῳ τῷ παθόντι.

ις'. Τὸ δὲ ὅμοιον πτοῖσεται πάντως καὶ ὁ προσβυσκόμενος ἐχθρῷ, οὐ τῷ ἀπλῶς ἐν ἀπλότητι, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβεβληκυῖαν σκληρότητα. Πόθεν γὰρ ἐγγύθι δοθήσεται, ὡς ὁ κατὰ Θεὸν φιλυπόστροφος εἰς ἀγάπην ἀποιχομένην στρεπτῷ εὐθέως ἐντεύξεται τῷ ἐχθρῷ καὶ ἐτοίμῳ ἐγκαλιπώσασθαι καὶ ἀσπάσασθαι τὸν ἀνακάμψαντα φίλον, οὐ μὴν διαχειρίσασθαι, ὡς καὶ καταραγεῖν ἐξολωλότα κακῶς; Οὐ δήπου γάρ, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ μὲν ζητήσας ἐπάνοδον ἀγάπης ἐσώθη μεμαρτυρηκῶς, ὁ δὲ δυσωπηθεὶς ἀπίωλετο σατανικῶς, οὕτως ἐστὶ καὶ ἐπὶ πάντων γίνεσθαι οὐδὲ θαρρήτεον, ὡς πάντες, εἰ οὕτω πεσοῦμεθα, σωθησόμεθα. Τῶν γὰρ πάνυ σπανίων καὶ ἀνευρέτων ἐκεῖνο ἐστὶν· εἴω λέγειν, ὡς εἰκός ποτε καὶ ἀμφοτέρους εἰς ἓν συμπετόντας ἀπολέσθαι, ὡς πλείον οὕτω γενέσθαι τὸ δαιμονικὸν ἐπίχαρμα.

ιζ'. Οὐκοῦν εὐλαβητέον ἐν τοῖς τοιοῦτοις, καὶ προσεκτέον ὅτι μάλιστα. Πολλοὶ γὰρ « κακὰ μηχανῶνται » κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα, οὗ οὐ πάνυ τι προσαρμόττειν ἐθέλει, τὸ « Οὐ μὴ ὑπνώσωσιν, εἰ

μη κακοποιήσουσιν, » ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς « Οὐ μὴ Ἀ
ζήσωσιν, εἰ μὴ φονεύσουσιν. » ὁ δὲ μάλιστα ἐζήλωσεν
ὁ Σαπρίκιος. Ἔστι δὲ ἀστεύσασθαι, καὶ ὡς οὐδ' οὐ
μη ἀναπνεύσωσιν, εἰ μὴ τινα καταπίωσιν, εἴθε δὲ
μη ἄνθρωπον, ἀλλὰ τινα μυῖαν δακνηρὰν αἰ κινώ-
μωται· ἵνα καὶ εἰς Βεελζεβούλ ἀνάγοιντο καὶ αὐτοί,
ὅς ὑπὸ τῶν τὰ θεία σοφῶν « καταπίων μυῖαν »
ἐρμηνεύεται.

ιγ'. Ἴδού τοίνυν ἐκ τοιοῦδε φάκτου καὶ ἕτερον
τοῦτο. Δένδρον ἡμῖν ἐντεθύμηται ἀλλόκοτον, οὐ
μνήμητιν οὐκ ἐθέμεθα φηάσαντες, ὅπερ αἴους μὲν
φηάσαν ἔφερε καρπούς, οὐκ οἶδαμεν ἀκριβεῖ γνώσει
παραλαβόντες. Ἐκεῖνο δὲ ἀκριβεστάτα ἐπιστάμεθα,
ὅτι, καθ' ὃν καιρὸν ἐμελλεν αὐτὸ (ἦν δὲ ὁ Σαπρίκιος)
ἐξαρτύσαι Θεοῦ τράπεζαν διὰ καρποφορίας εὐγενε-
στάτης, ἀπετμήθη, ὡς γενέσθαι πυρίκαυστον· τὸν
γὰρ φοίνικα τοῦ Θεοῦ καταγευσάμενος, ὅτι μὴδὲ
εἶχε κατ' ἐκεῖνον λόγῳ φυσικῆς εὐφυίας γλυκὺν ἐγ-
κέφαλον, ἀπετάχθη εἰς πῦρ αἰώνιον.

ιβ'. Εἰ δὲ τι χρῆ (οὐκ ἂν δὲ ἀπεικὸς εἴη) δυάσαι
τὴν δενδρικήν θεωρίαν ταύτην, ἔστι διανοήσασθαι
ἡμᾶς ἐνταῦθα οὐκ ἀπροσφυῶς καὶ δεύτερον αὐτίκα
δένδρον παράδοξον, τὸν ἅγιον Νικηφόρον, ἄχρι μὲν
τῆς ἐκτομῆς τοῦ ἀχρείου τὴν καρδίαν δένδρου, τοῦ
μισαδέλφου, καὶ οὕτω (Δαυϊτικῶς καλέσαι) βαρυκαρ-
δίου, οἷα καὶ ἀγαπήσαντος ματαιότητα, οὐχ οὕτως
ἐριθηλὲς, οὐδὲ οἶον μεγαλείως προφάνεσθαι, ὡς
λόγον ἐπ' αὐτῷ εἶναι πολύν. Ὅτε μέντοι τοῦ καλοῦ
καὶ σαπροῦ ἐν χριστῷ γέγονεν ἡ ἀξίνη, αὐθιρὸν τῶν
ὕψέων τοῦ οὐρανοῦ παραψάμενον, καὶ ἄνθη προβαλ-
λόμενον, καὶ καρποφορήσαν, ὡς Θεὸς ἀγαπᾷ, καὶ
τῇ ἐκεῖνου ἀπελευσει, καθ' ἣν ἀπετμήθη ἐκ τοῦ
Θεοῦ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν παραδείσου, ἐκφανθὲν αὐτὸ
εἰς φυτὸν Θεοῦ ἀξιόλογον, ἵνα πως κἀνταῦθα ἡ ἄλλου
φθορὰ εἴη ἄλλου γένεσις.

κ'. Καὶ ἰδοὺ δύο ἡμῖν ἄρτι ἀναπέφηνεν ἱστορη-
μένα δένδρα, θαύματος καὶ ἐκπλήξεως ἄξια ὧν τὸ
μὲν τάχιον, ἢ ἀναμῦσαι τινα, ὁ δὲ λέγεται, αὐτοῖς
καρποῖς, οἷς ἔφερεν, ὡς μὲν ἄλλως εἰπεῖν, τυφω-
νικῶ ἐξέσπασται πνεύματι καὶ Ἄρπυϊαίς ἐλήλαται,
προσφυέστερον δὲ φάναι, κατέσπασται εἰς φθορὰν
χάσματι γῆς. Τὸ δὲ ἕτερον δεύτερον, ὡς οἷα καὶ ἐκ
μη ὄντος ἀναφυὲν, ἐξεφάνη καὶ ἐπληροφορήθη πρὸς
καὶ ἐντελεστάτην αὐξήν καὶ κάρπωσιν θεάρεστον·
αὐτὸ μὲν πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ πρόφανὲν καὶ
θεοφιλῶς τελεσφαρηθὲν, ἐκεῖνο δὲ διὰ τοῦ παγκάκου
πολεμίου τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως ἐξολωθὸς· ἵνα
καὶ ἐκ τούτων μάθωμεν, οἷα μὲν ὁ Κύριος θαυμα-
τουργεῖ, ὅποια δὲ ὁ ἀπιστάτης δαῦλος βράδουρχει, ὁ
μηδένα φιλῶν ἄνθρωπον, κἂν εἰ καὶ εἰς αἰκείωτατον
αὐτὸν ἐγγράφηται, ἀλλὰ τοὺς ὄλους ἐθέλων κοινω-
νοὺς αὐτῷ γενέσθαι τῆς κολάσεως, ἀπεναντίας πάν-
τως τῇ πάντας ἐθέλοντι σώζεσθαι.

κα'. Οὐκοῦν, ἐφ' οἷς ἄρτι φημέν, κομφευόμενος
εἴποι ἂν τις, δύο τούτους ἀλήθοντας οἷς ἔζων, καὶ

nocuerint [†], » vel potius : « Non est ut vivant nisi
occiderint [‡], » (quod in primis appetebat Saprícicus),
vel etiam acutius : Non est ut respirent, nisi
sanguinem exhauserint, non dico homines homi-
neui, sed ricini muscam mordacem, donec ipsi
ad Beelzebuth perducantur, cujus nomen signifi-
cat, sacrorum doctorum interpretatione, « qui mu-
scas exangit. »

18. Ecco aliud iisdem præmissis consentaneum,
Arborem in principio singularem animadvertimus
cujus nondum deposuimus memoriam. Quales au-
tem hæc arbor priores fructus ediderit, incertum
est, nec satis exacta cognitione traditum. At illud
apprime novimus, eandem (id est Saprícium),
cum jam divinæ mensæ fructus generosos mini-
stratura esset, eo excisam fuisse ut igne combure-
retur. Quoniam enim collata cum palma Dei non
habebat, ut quasi de corporea natura loquar, æque
suavem gustui medullam, seposita est in ignem
æternum.

19. Sin autem oporteat (nec abs re esset),
harum arborum alteram intueri, id perspiciamus,
quod a prædictis non abhorret, posteriorem ex
his duobus miris arboribus, id est sanctum Nice-
phorum, eo usque dum resicaretur illa prior, cujus
cor sterile erat, quia fratres oderat, aut potius
grave erat (ut Davidis verba usurpem), quia vani-
tatem diligebat, non ita viridem aut elatam se
præstitisse ut multus de ea sermo haberetur. Po-
stea vero cum securis corticem penetravisset
hujusce pulchræ ac putridæ arboris, Nicephorus
horæ momento visus est excelsa cœli tangere, flores
profundere, fructusque ferro quibus Deus dele-
ctatur. Saprícii recessio, propter quam ex Deo at-
que ejus paradiso exemptus est, causa fuit cur
Nicephorus plantam Deo pretiosam se exhiberet,
sicque ex unius exitio alterius salus oriretur.

20. Ecco duo istæ arbores, quas memoravimus ;
admiratione et stupore dignas nobis nuper se
ostenderunt. Alteram enim, priusquam quis, ut
aiunt, nielaretur, typhonicus ventus, ut temere
loquar, extirpavit, cum fructibus, quos ferebat,
Harpyiæque abduxerunt ; vel potius, ut con-
gruenter dicam, avulsam et ad perniciosam ruentem
terra hians absorbuit. Altera autem, quasi ex illa
demortua prodiisset, statim apparuit, implevit-
que justum incrementum, tulitque fructus Deo ju-
cundos. Hic ipsum apud Deum visus est, quo eum
divinus amor perduxerat ; ille per pessimum ge-
neris humani hostem periit, quo disceremus
quanta sint cum mirabilia Domini, tum nefaria
servi istius rebellis, qui nullum ex hominibus
amat, ne hos quidem quos ut sibi, fidelissimos
conscripsit, sed vult onctos fieri pœnæ suæ parti-
cipes, longe secus ac Deus qui salvos omnes vult.

21. His quæ modo diximus, adjici posset or-
nandi causa, duo illos viros cum suis æqualibus

[†] Prov. iv, 16. [‡] ibid.

in pistrino fuisse, vitæ mola utrumque tritum esse, ex his autem alterum, scilicet Nicephorum acceptum fuisse pistrinario et sublatum, alterum autem jacuisse Tartaro relictum. Unde aliud etiam colligi queat. Cum enim in locum arboris excisæ utpote inutilis, magnus ille Nicephorus, vitæ arbor, subierit, argumentum fuit Sapricium, maledictam atque excisam arborem, non hic plantatum fuisse ubi præterlabuntur aquæ Dei, quippe qui non vitam egerit dignam sanctissimo baptismo, cujus ope tot fructus daturus erat in tempore quo debebat et poterat.

22. Itaque hoc e supra dictis colligendum est, summa nobis opus esse prudentia, cum dirimentibus juxta Evangelium scandalis, tum caventibus ne congressi cum scandalizatis iniquo tempore, detrimentum vel ipsi patiamur, vel aliis inferamus ad quos sanctæ pacis causa nos contulerimus. Non est enim ut omnino confidamus nos, si delabemur, salvos factum iri. Quod contigit magno martyri Nicephoro, non casu, sed gratia Dei, qui cum amovisset scelestissimum suum sacerdotem, ut indignum regno cælorum, comiter accipit sanctum laicum hæredem tantæ felicitatis. Neque hanc ille neglectam, ut aiunt, reperit; nam salutis opus arte ac methodo procuraverat. Scilicet non eum fugiebat se, si haud insciis Satanae ministris, in gratiam cum martyre rediret, correptum et abductum graves pro Christiana fide pœnas daturum. Sed cum talia prævidisset, secum reputavit necessario alterutram factum iri, vel ut amicitiam sibi compararet, converso in amicum inimico, sicque præces martyris, hæredis nomine, obtineret: vel ut spe destitutus alio modo missa a Deo subiret. Nicephoro igitur ad pacem ita comparato magnum obtigit ex Deo beneficium, nempe coronam Sapricii transeundo suscepit, quia pluris quam iste indignus vir factus erat.

23. Quamobrem Nicephorus duplicem coronam sustulit, alteram pro charitate, quia odii oblitus erat, alteram pro martyrio. Ultraque autem capiti institit, quo tempore eius jugulo suppositus est. Etenim Christi crucem sustulerat, juxta Evangelii præcepta, quod iste facere noluit, qui virtutem notarie colebat, Sapricius. Crucem iste portaverat, rectam quidem ingressus viam, Christum autem charitatis Deum non pœne secutus, quippe qui tum proximum suum non amaverit, cum charitas ei se præberet nequaquam intolerabilem aut inaccessam, sed contra perquam facilem, adeoque perviam ut nihil minus asperum esset. Verumtamen satis fuisse hunc virum odio imbutum, eoque servientem demoni malitiæ principi, hoc unum ex intimo corde dicere: « Deus misereatur tui, frater, » ut statim Deo assisteret, corona redimitus. Non autem eum oportuit diu luctatum ut præ se ferret amorem Dei quem pro nihilo ducebat, cum jam ad exitum duceretur horrere quidem ne frater pœnitens, geni-

αὐτοῖ περὶ βίου τροχὸν εἰλοῦμενοι, τὸν μὲν παραληφθῆναι, τὸν Νικηφόρον, ἀλειλημένον, τὸν δὲ ἀφελῆναι κατακεῖσθαι τάρταρον· ὡς οὕτως εἶναι πως ῥηθῆναι, δένδρου τούτου ἀλυσιτελοῦς ἐκκεκομμένου ἀντιφυῆναι τὸν μέγαν Νικηφόρον, δένδρον ζωῆς, ἄτιον δὲ τῇ Σαπρικίῳ, δένδρον τῇ ἀπευκταίᾳ ἐκτομῆς, ὅτι μὴ ξύλον ἦν πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν τοῦ Θεοῦ ὑδάτων, οἷα μηδὲ ζῶν ἀξίως τοῦ ἀγιοτάτου βαπτίσματος, εἰ' οὐ ἔμελλε δοῦναι τὸν καρπὸν αὐτῷ ἐν καίρῳ, καθ' ὃν καὶ ἐχρῆν καὶ ἐξῆν.

κβ'. Ὅθεν ποριστέον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι συνέσεως ἄκρας ἔργον ἐστὶ, λύειν μὲν τὰ σκάνδαλα εὐαγγελικῶς, εὐλαβείσθαι δὲ, μὴ [τῇ] πρὸς τοὺς ἐσκανδαλισμένους ἀκαίρῳ προσενέξει ἢ ἑαυτὸν βλάβῃ τις ἢ ἕτερον, ὅτι ἐπὶ ἀγιασμοῦ πραγματεία προσήνεκται. Οὐ δὴπου γὰρ πάντως ἔχομεν θαρρῆν, ὡς, εἰ πεσόμεθα, σωθησόμεθα. Ὁ δὲ τῷ μεγάλῳ μάρτυρι Νικηφόρῳ οὐ τύχης λόγῳ συνέπεσεν, ἀλλὰ περιλοτίμηται πρὸς Θεοῦ, ἀπωσαμένου μὲν τὸν φαυλοπίφουλον πρεσβύτερον, ὡς μὴ ἐπάξιον διεγνωσμένον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δεξιωσμένου δὲ τὸν ἅγιον λαϊκὸν εἰς κληρονομίαν τοιοῦτου ἀγαθοῦ· ὅς οὐ πάρεργον, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν βασιλείαν εὗρηκεν, ἀλλ' προετοιμασάμενος ἐπιδεξίως καὶ εὐμεθέδως εἰς ἔργον σωτήριον. Οὐ γὰρ ἔλαθε δὴπου ἐκείνον, ὅτι μάρτυρι σπενδόμενος εἰς ἐπήκουον θεραπευτῶν δαιμονίων, συλληφθήσεται καὶ ἀπαχθήσεται, πεισόμενος δεινὰ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως· ἀλλὰ προειδὼς καὶ αὐτὸ συνελογίσαστο, δυσὶν ἄλλοις ἀπὸ αὐτοῦ γενήσεσθαι· ἢ φιλίαν εὐρέσθαι καταπραξάμενον, γενέσθαι τὸν ἐχθρὸν πρὸς αὐτοῦ, καὶ οὕτω κληρονομήσει μαρτυρικῆς εὐχῆς καὶ περισωθῆναι· ἢ διαπεσὼν τῆς ἐλπίδος στέξει καὶ τὸ ἄλλως ἐπισυμβήσόμενον ἐν Θεῷ. Καὶ δὴ γέγονεν εἰς αὐτὸν οὕτως ἐτοιμασθέντα εἰς ἀτάραχον τὸ μέγα θεόθεν καλὸν, καὶ τὸν τοῦ Σαπρικίου στέφανον ἐνόδιος ἀνελάβετο παρευδοκιμησάμενος τὸν ἀνάξιον.

κγ'. Μενοῦν γε δύο στεφάνους, ἓνα μὲν τὸν ἔνεκεν ἀγάπης, ὃν εἶχεν ἂν « ἀμνησικακίας » χάριν, ἕτερον δὲ διὰ τὸ μαρτύριον, ἧρπασεν, ἅμα τῇ ξίφει μὲν τὸν τράχηλον, τοῖς δὲ στεφάνοις τὴν κεφαλὴν ὑποθέμενος, καὶ ἄρας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καθότι καὶ ἠκυλούθησεν αὐτῷ εὐαγγελικῶς· ὅπερ ἀπηνήνατο ποιῆσαι ὃ τὸ καλὸν κακῶς ποιῶν Σαπρικίος, ἀράμενος μὲν σταυρὸν ὡς ἐν ὀρθότητι, οὐ μὴν κατόπιν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, τοῦ τῆς ἀγάπης Θεοῦ, ἐλθὼν ἀκολουθικῶς, ὅτι μηδὲ ἠγάπα τὸν πλησίον, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ φορτικότητι καὶ ἀδυναμίᾳ τινὸς ἀποτελέσματος, ἀλλὰ εὐκολίᾳ, ἧς οὐδὲν ἂν γένοιτο ἀφελέστερον. Ἐχρῆν γὰρ τὸν τοῦ μίσους ἀνθρώπων ἐκείνον, καὶ δι' αὐτὸ θεράποντα τοῦ ἀρχεκάκου, εἰπεῖν μόνον τὸ « Ὁ Θεὸς ἐλέησαι σε, ὦ ἀδελφε, » κατ' ἐνδιάθετον, καὶ αὐτίκα στεφανίτην παραστῆναι τῷ Θεῷ, οὐ μὴν ἀγωνισάμενον μακρὰ κατὰ πρόφασιν ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεόν, ὃν κατ' οὐδένα, ὡς ἔοικε, λόγον ἐώρακεν, εἶτα καὶ ἀπαγόμενον εἰς τελείωσιν, ὀκνησαι μὲν αὐτῆς μεταδοῦναι

ἀδελφῶν δυσωποῦντι καὶ γονυκλιτοῦντι καὶ κατακλύ-
πτοντι ἐς προσκύνησιν, ὑπακούσαι δὲ τῷ δαίμονι
ἐρεθίσαντι λόγῳ ὑποβολῆς, καιρὸν εἶναι αὐτίκα νῦν
ἀπαγαγεῖν τοῦ ἐχθροῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ οὕτω τῆς
ἐκεῖ ζωῆς ἐπάρατον ἀνθελέσθαι τὴν ἐν-αῶθα βιοτήν,
καὶ πρὸς τῷ λιμένι ναυαγήσαι, καὶ ὅτε ταῖς τοῦ
παρθένου πύλαις ἐγγίσει, παρὰ θύρας, ὅ φασιν,
ἐλθεῖν, ἀφ' ἑμὲν τῷ ἐχθρῷ Νικηφόρῳ, εἰσδραμεῖν
ἔσω καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν θεάσασθαι· ὑπεκτάντα
μὲν τῆς οὐρανοδόμου κλίμακος τῷ θεοφιλῶς
ὑψιπέτῃ ἀτῶ Νικηφόρῳ, ἐκτῶ δὲ ὡς γεωχαρεῖ
καὶ (οἷον εἰπεῖν) βουγαίῳ, εἴτ' οὖν βουσκῆματι γῆς
ἀνακυψαμένῳ τὸ κατάγειον, καὶ τοῖς κάτω ἐναπο-
μείναντα, μὴ ἔχοντα μηδὲ ἀναβλέπειν ἀτενῶς εἰς
τὸν οὐρανόν· ὅπηνίκα καὶ οἱ ἄγγελοι οὐκ ἂν ἔσχον μὴ
οὐ θαυμάσαι, ὅπως οὐχὶ ἀντάλλαγμα λυτρώσεως
φυγῆς δικαίας, ἀλλὰ ὀλεθρίου, τὸν φιλόχριστον Νι-
κηφόρον παραδόμενος ὁ Σαπρίκιος ἐφόνα, δαιμόνων
ἄντικρυς. Ἐθαυμάθησαν δὲ ἂν ἐκεῖνοι, καὶ ὅτι βλα-
σφημίαις ὁ κακὸς ἄνθρωπος τὰς φιλικὰς εὐλογίας
ἠμεῖθετο, καὶ τὰς ἱεσίας ὕβρισι, καὶ ὡς, φιλεῖν
δοκῶν τὸν δεσπότην Θεόν, τὸν σύνδουλον ἐς τασούτον
μισεῖ, καὶ τύραννος ἀποβαίνει, μετάγων κατ' ἐκεί-
νου τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἀπόφασιν, μενοῦν γε
πυρκαίου ἐξανθήσας θυμοῦ, σώζουσαν μὲν τὸν προ-
δοδόμενον θαναῖν, τὸν δὲ προδόντα διαδιδάζουσαν εἰς
αἰώνιον πῦρ.

κδ. Παραπήξατε τοίνυν ὦ ἀδελφοί, τῇ καθ' ἑμῆς
μνήμῃ καὶ δένδρον τοῦτο παράδοξον, ἐκρίζωθὲν
ξύλοκόπῃ δικαίως ἀξίνη τοῦ θείου κήπου, καὶ ἀπο-
κληρωθὲν αἰώνιῳ πυρὶ, ὅπερ αὐτῷ τῷ δαίμονι καὶ
τοῖς ἐκείνου ἠτοίμασται. Καὶ τὸ τοιοῦτον φάκτον
μνήμασι δόλοισι φρενῶν ἐγγραψάμενοι, παραδέχε-
σθε μὲν ἅπαντα ἄνθρωπον ζητοῦντα εὐχὴν, καὶ
καταλλαγὴν, καὶ ἔνοισιν ἀνθρωπικὴν ἀτύρβαστον,
καὶ φιλότητα κοινωνικὴν, καὶ συνδρομὴν πολιτικὴν,
καὶ ἀγάπην, καὶ συγκοιτάσασιν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ
ἡμερότητα, καὶ ἠλαρότητα, καὶ ἀσυλίαν, καὶ τὸ
ἀνεπίθετον, καὶ ἀνεπιδοῦλευτον, καὶ τὴν ἐς βίον
συγκρότησιν, ἐφ' οἷς δυνατόν, καὶ ἐνδεχομένην συν-
αντίληψιν, καὶ ἔλεον, καὶ μετάδοσιν, ἐτι δὲ συνανα-
στροφὴν εἰρηκικὴν, δεξιῶσιν ἀπένουργον, κεφαλῆς
νεῦσιν εὐλόγιστον, λαλιῶν εὐπαίδευτον, συνένεξιν
ἀστικὴν, συνδρομὴν ἀσκήλιστον, συνοικίαν ἀτάρα-
χον, εὐλογίαν χριστιανικὴν, τὸ ἀπανούργως εὐόμι-
λον, τὸ « καὶ » καὶ τὸ « οὐ, » τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἀρα-
διούργητον, τὸ ἀνθρωπίνως κοινωνικόν, τὸ ἀκακούρ-
γως πολιτευτικόν, τὸ ἐν συναλλάγμασιν ἄδολον, τὸ ἐν
ὑποσχέσεσιν ἀτρεκέδες, τὸ ἐν δανείσμασιν ἢ ἀκέρδεις,
ἢ ἀλλὰ δευτέρῳ λόγῳ εὐδιακρίτως ὀλιγοκερδές, καὶ
ὅπόσοις ἄλλοις βίος ἐξαρτύεται ἡμέρος, καὶ μὴ αἰσχύ-
νων τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, καὶ εἰς Θεοῦ δένδρα
οὕτως ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε πολυφόρα καὶ
ἀγλαόκαρπα, καὶ οἷα γλυκάζειν καὶ τέρπειν διὰ ἀγά-
πης, καθ' ἣν ἡγαπημένα νεόφυσα τῷ Θεῷ ἐξοσιού-
νται εἰς δόξαν αὐτοῦ ὑψοῦ ἀνατρέχοντα. Καὶ τοιοῦτοι
μὲν ὑμεῖς ἀποσείνετε λόγῳ τελειώσεως, ὡς ἄνθρω-

A bus flexis inclinatusque ad oscula hujus exitus par-
ticeps fieret; aurem vero præbere dæmoni insidio-
se suadenti nunc esse tempus inimico ab homine
declinandi. Quum enim hacce via in maledictionem
iucurrisset, huic vitæ æternam vitam posthabuit,
naufragium ad portum fecit, foribusque paradisi
jam proximus, a foribus, ut aiunt, deerravit, passus
inimicum suum Nicephorum introrsum præcur-
rere, atque ibi gloriam Dei contemplari. Scilicet o
scala pertinente ad cælum excessit, quia, ut Nice-
phorus per divinum amorem in aquilam alta peten-
tem conversus erat, sic ipse terrestribus deditus
atque quodammodo terrestris ad sublerranea quasi
ad pastum adco tendebat, iis tantum adhærebat,
ut ne cælum quidem recta intueri sustineret. Car-
nifices etiam non poterant non admirari quomodo
B Sapricius jam supplicio traditus compensaret ami-
ciliæ pignora, non probi, sed pestiferi hominis ius-
tar, ad exemplumque dæmonum, exoptando necem
Nicephori qui Christum diligebat. Aegre ferebant
quod iste vir nequam maledictis amice dicta pro-
brisque preces rependeret, quodque, cum Dominum
Deum amare videretur, conservum tantopere odis-
set. Rex autem cæli, qui ex ira sic incensa ignem
ipse susceperat, jam a Sapricio recessit, eumque,
in locum Nicephori, quatiens caput repudiavit, quo
nutu qui morti devotus erat salvus factus est, qui
autem devoverat translatus in ignem æternum.

24. Deligite igitur, fratres, vestra in memoria,
arborem istam indignam merito securi excisam
C fuisse ad radices, jureque sepositam ex horto di-
vino in ignem æternum, qui dæmoni et angelis ejus
paratus est. Quod cum in memoribus mentis
vestræ tabulis impressum erit, virum acceptabi-
lem ducite quicumque requiret orationem, con-
cordiam, communionem absque tumultu, amorem
unde communio, consensum in publicis rebus,
charitatem, obsequium, modestiam, comitatem,
hilaritatem et securitatem; qui nec dissimulabit,
nec insidiabitur; qui res vitæ componet quantum
poterit; opitulabitur si opus erit, miserabitur et
de suo dabit; qui societatem cum fratribus inibit
pacificam, dextram porriget innoxiam, ipso capi-
tis nutu sincerus erit. Qui in sermone ingenuus
et in commercio urbanus videbitur, neque con-
D currentem supplantabit, neque contubernales
vexabit, sed, ut Christianum decet, in colloquendo
alfabilem, in conversando simplicem se præstabit;
qui præter ita vel non nihil adjiciet, et a læsa veri-
tate prorsus abhorrebit; qui in civilibus rebus
officiosus, in publicis innocuus, in exercenda mer-
catura fraudis invenietur expertus; qui fenerata
ex pecunia mercedem vel nullam vel saltem bene
modicam exiget, ita ut qui mutuatus erit
sibi comparet ex reliquis victum facilem nec
filio Dei indecorum. Simili modo et vos, ut arbo-
res Dei, crescite et exuberate fructibus ut nullis,
ita jucundis, suavibusque et dulcibus per amo-

rem. Amor enim causa est cur neophyti a Deo dilecti sancti fiant, et sursum in gloriam ejus evolent. Nunc autem discedite, jam exacto sermone, quales illi Dei viri quos sanctus Baptista solet collocare apud Deum, ut paradiso ejus fruantur.

25. Quod si quis, utpote futuri inscius, cavet ne aller Sapricius sibi infensus alicubi lateat, timetque de congressus cum illo adeo non ipse in cœlum advocetur, ut contra in inferis pede lapsus dispreat, nolite viro ineptam et dementem ignaviam objicere, sed contra toto corde orate ut occumbat Sapricius novus his Nicophori artibus quas modo exposui. Si inde contingit ut, ex universa benedictione quæ post Adamum creatum pronuntiata est, et paradisi incolis frequentetur (1), et arboribus divinis crescant cum frondes comantes, tum fructus Deo jucundi, omnia penes nos erunt bona, superque accedet auxilium Dei qui continuo in singulis convertendis tantum elaborat ut sæpissime vel invitos servet atque in gloriam recipiat, quippe qui sit omnino bonus, amatorque animarum et idcirco laude dignus in æternum. Amen.

Α ποὶ τοῦ Θεοῦ, ὁποῖους ὁ ἀγιώτατος Βαπτιστὴς φιλεῖ ἐγγίζειν τῷ Θεῷ εἰς παραδείσου ἀπόλαυσιν.

κε'. Ἐ? δὲ τις ἄνθρωπος ὢν ἀπροόρατος τοῦ μέλλοντος εὐλαβεῖται, μὴ που Σάπρικιόν τινα ὑποκαθήμενον ἔχη ἐχθρὸν, καὶ δέδιε, μὴ καὶ περιτυχῶν αὐτῷ οὐ πρὸς Θεὸν ἀναπεμφθῆσεται, ἀλλ' εἰς ἄδου κατολισθήσας ἐξολεῖται, ἄφετε μέμψεσθαι τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον τῆς ἐκλόγου καὶ ἀσυνέτου δειλίας· εὐχεσθε δὲ ὀλοφύχως ἐξολέσθαι πάλιν τὸν Σαπρίκιον διὰ τῆς Νικηφόρου μεθόδου, ἣν ἐν τοῖς παροῦσιν ἐξεθέμεθα. Οὕτω γὰρ [εἰ] ἀπὸ τῆς Ἀδαμιαίας παρβήσιασάμενης [εὐλογίας], δι' ἧς καὶ ὁ παράδεισος οἰκίζεται, καὶ τὰ θεῖα δένδρα φυττηκομῶνται εἰς καὶ καρποτρόφον αὐξήν καὶ θεοφιλή, ἀγαθὰ ἔσται τὰ πάντα, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ βοήθεια πρὸς ἡμῖν γενήσεται· ἕς τὴν ἐκάστων ἐπιστροφὴν ἐνδελεχῶς ἐς τοιοῦτον πραγματεύεται, ὡς καὶ ἄκοντας ἡμᾶς ἐν πολλοῖς περισώζειν εἰς δόξαν αὐτοῦ, παναγάθου ὄντος, καὶ φιλοφύχου, καὶ δι' αὐτὸ εὐλογητοῦ εἰς αἰῶνας. Ἀμήν.

(1) Scilicet : *Crescite et multiplicamini* (Gen., i, 28 ; viii, 17).

EJUSDEM IN SANCTAM QUADRAGESIMAM ORATIO II.

Ejusdem Thessalonici metropolitæ in sanctam Quadragesimam oratio præparatoria.

1. Bene scio vos, fratres, spiritualis causa negotii, propterque lucrum ad Deum exinde proveniens, festinantes et nunc ad hanc divinam virtutis officinam properare, mutaturos, sive commutaturos merces, quales amat qui Dei negotia gerit homo, cujus pars est zelotes et imitator, necnon discipulus, præsertim autem magister, evangelicus paterfamilias, qui, venditis omnibus quæ possidebat, pretiosam margaritam emit. Et sic quidem, propter hoc, ad divinam ædem venitis, exinde a nobis, quasi divitibus, accepturi quæ vobis ad expeditam negotiationem utilia sunt, ut talibus, tanquam fenerati, locupletes, spiritualem mercaturam sæculo exerceatis, et ea quæ Deo Deique servis sunt chara, copiosissime comparetis. Ego vero, et si divinis non abundans, sed quantum decet lucri cupidus, sacrum talentum pratis deponere nolens, sed illud, boni nummularii instar, utiliter administrare, fructumque mihi convenientem ex pilo percipere quærens, tanquam non verens ratio-

Τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης λόγος προεισόδιος τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς.

α'. Εὐ οἶδα, ὅτι ἐμπορίας χάριν πνευματικῆς, ὧ ἀδελφοί, καὶ νόμῳ τοῦ ἐντεῦθεν κατὰ Θεὸν κέρδους, φοιτᾶτε καὶ νῦν εἰς τὸ θεῖον τοῦτο τῆς ἀρετῆς ἐργαστήριον, ἀλλάζοντες, εἴτ' οὖν συναλλάζοντες ἀγώγιμα, ὅποια φιλεῖ ὁ τὰ τοῦ Θεοῦ πραγματευόμενος ἄνθρωπος, οὗ καὶ μέρος καὶ ζηλωτῆς καὶ μιμητῆς, ῥητέον ὅ, ὅτι καὶ μαθητῆς, ἄλλως δὲ ἄρα καὶ διδάσκαλος ὁ εὐαγγελικὸς οἰκοδεσπότης ὃς διαπωλήσας ἅπαντα, ἃσα ὑπῆρχεν αὐτῷ, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην ἐπρίετο. Καὶ οὕτω μὲν καὶ διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἤκατε εἰς τὸ θεῖον τοῦτο ἀνάκτορον, ληψόμενοι ἐντεῦθεν ἐξ ἡμῶν, ὡς οἷα βαρυπλούτων, τὰ ὑμῖν εἰς τὴν προκειμένην εὐσταλῶς ἐμπορίαν χρήσιμα, ἵνα διὰ τῶν τοιοῦτων ὡς οἷα καὶ δανεισμάτων μεθουθεύητε εἰς τὸ ψυχικὸν ἐμπόρευμα, καὶ πλουτισθῆτε τὰ φίλα καὶ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσιν. Ἐγὼ δὲ, εἴ καὶ μὴ τὰ θεῖα εὐπεριουσιαστος, ἀλλ' οὖν φιλοκερδῆς ὢν ἐν δέοντι, καὶ τὸ ἱερὸν τάλαντον ἀπαναινόμενος δωρεᾶν καταβάλλεσθαι, ζητῶν δὲ ἀγαθοῦ τραπεζίτου δίκην αὐτὸ διαχειρί-